

שנינו במשנה: המוכר יין לחבירו ואמר לו: יין ישן אני מוכר לך, חייב ליתן לו יין משל אשתקד. ואם אמר לו: יין מיושן אני מוכר לך, חייב ליתן לו משל שלש שנים.

תאנא, שנה התנא בכרייתא: ומיישן והולך צא-ב עד החג. אם אמר לו "יין מיושן", הרי היין צריך להתקיים ולהתיישן עד חג הסוכות, שהוא זמן הבציר, שאז הוא גמר השנה השלישית שעומדים בה. שזוהי כוונת "מיושן", שיתיישן היין שלש שנים שלימות. ואם החמיץ היין קודם, חייב המוכר להחזיר את הכסף ללוקח.

מתניתין:

המוכר מקום לחבירו העומד לחתן את בנו, על מנת לעשות לו "בית חתנות" לבנו, או "בית אלמנות לבתו".

וכן קבלן **המקבל מקום מחבירו**, שקיבל על עצמו לבנות לחברו מבנה על שטח חברו, על מנת לעשות לו "בית חתנות" לבנו, שידור בו לאחר חתונתו, לפי שכך היה המנהג, שהאב היה בונה לבנו בית קטן סמוך לביתו, כדי שלא יגור בנו בבית חמיו וחמותו.

וכן אם קיבל עליו לבנות בשטחו של חברו **בית אלמנות לבתו**, בית שתדור בו בתו האלמנה לאחר שחזרה לבית אביה —

איבעיא להו: הוה חלא, אם החמיץ היין לפני שהמקבל הביא את היין לאותה מדינה, מאי? האם גם אז צריך הבעל הבית לשאת בכל הנזק או לא?

אמר ליה רב הלל לרב אשי: כי הואן בי רב כהנא, כשהיינו אצל רב כהנא, אמר לן: חלא לא! את הפסד ההחמצה לא מקבל עליו בעל הבית בלבד אלא שניהם ביחד, וכדעת רב חייא בר יוסף, שמזלו של בעל היין גורם להחמיץ, וכאן שניהם בעלי היין.

ודלא ברבי יוסי ברבי חנינא. שלדעתו רק בעל הבית צריך לשאת בנזק ההחמצה, שהרי הוא סובר שאפילו במוכר לגמרי צריך המוכר לשאת בהפסד של ההחמצה באופן שהקנקנים היו שלו, ובתנאי שהלוקח אמר לו שהוא צריך את היין למקפה. וכל שכן כאן, שאינה מכירה גמורה, והרי נשלמו כל התנאים: הקנקנים הם של המוכר, וגם המקבל אינו יכול למכור את היין מיד, אלא הוא חייב להמתין עד מדינה פלונית במצוות בעל הבית. והרי זה כאילו אמר לו למקפה.

ואיכא דאמרי: אפילו חלא נמי, אפילו את הפסד ההחמצה, גם כן מקבל עליו בעל הבית בלבד.

כמאן? **ברבי יוסי ברבי חנינא**. שאין הדבר תלוי במזל אלא במי שגורם להחמצה, וכאן המוכר גרם על ידי קנקניו.

למוכרו במקום היוקר. וזה דומה למה שאמרו במסכת קידושין [נ א], מי שמכר כל נכסיו על דעת לעלות לארץ ישראל ולבסוף נאנס ולא עלה, בטלה מכירת הנכסים. וראה עוד בריטב"א.

לפיכך אין המקבל חייב באחריות אותו אונס. והנמוקי יוסף מפרש, שקנה לגמרי את היין על דעת להביאו למקום שהיין יקר ולמוכרו שם, ובניתיים הוזל היין שם. הרי הקונה יכול לבטל את המקח, שהרי לא קנאו אלא על דעת שיוכל

קבלן המתחייב לבנות לחבירו "בית קטן", כגון שחבירו אמר לו בנה לי בית סתם, ולא פירש לו באיזה גודל, שאז יד הקבלן על העליונה, ויכול לבנות לו בית קטן ביותר, בונה שיש אמות על שמונה אמות.⁽¹²³⁾ כי היות שלא אמר לו שיבנה בית חתנות אלא בית סתם, התכוון שיבנה את הבית לעצמו. ולכן הוא צריך להיות יותר גדול מבית חתנות.⁽¹²⁴⁾ ⁽¹²⁵⁾

ואם פירש לו שיבנה לו בית גדול, בונה שמונה אמות על עשר אמות.

אם לא התנו ביניהם מהו גודל השטח והבית —

בונה הקבלן בית בגודל ארבע אמות על שש אמות, דברי רבי עקיבא.

רבי ישמעאל אומר: רפת בקר היא זו! ואינה ראויה לדירת אדם, אלא צריך לבנות את הבית יותר גדול.

הרוצה לעשות רפת בקר — בונה ארבע אמות על שש. והגמרא תבאר את הבבא הזאת, ומי אמרה, רבי עקיבא או רבי ישמעאל.

סתם לבית חתנות. ולדברי רבי עקיבא בשניהם השיעור הוא ארבע על שש. והסיפא בבית קטן הוא דברי רבי ישמעאל בלבד, שאמר לרבי עקיבא, רפת בקר היא זו, אלא אין לך בית קטן פחות משש על שמונה. דהיינו, שגם בית חתנות וגם בית סתם, שיעורם שש על שמונה.

וגם לפי הלשון בגמרא שהרוצה לעשות רפת בקר רבי עקיבא אמרה, לא קשיא על סדר המשנה, שרישא רבי עקיבא, ואחר כך רבי ישמעאל, ושוב רבי עקיבא, ואחר כך רבי ישמעאל. שיש לומר שגם לפי שיטה זו אין הכוונה שרבי עקיבא ממש אמרה, אלא שרבי עקיבא מודה בה. שרבי ישמעאל אומר לרבי עקיבא, הרי אתה מודה שהרוצה לעשות רפת בקר עושה ארבע על שש, ואם כן בית קטן צריך להיות יותר גדול, שש על שמונה.

ונקטינן להלכה כהלשון הזה בדעת רבי עקיבא. דקיימא לן גם שהלכה כרבי עקיבא. ונמצא שבין ברפת בקר בין בבית חתנות ובין בבית סתם, השיעור הוא ארבע על שש.

והרמב"ן מפרש את המשנה, שהמוכר מקום לחבירו לעשות לו בית סתם אינו חייב ליתן לו אלא שטח בשיעור של בית חתנות, כי היות

123. כתבו התוס', שהוא הדין בחלוקת ירושה או שותפות, אין חולקין עד שיהא לכל אחד לפחות שש אמות על שמונה אמות כמדת בית קטן. תוס' ד"ה רבי ישמעאל.

אבל הראשונים הביאו מהגמרא במסכת סוכה [ג ב], שכל בית שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות שמו בית. וכתבו לחלק, שאמנם לענין חלוקת ירושה ושותפות הוא נחשב לבית, וכן לענין מי שמוכר לחבירו בסתם בית שבנוי כבר, יכול לתת לו בית של ארבע על ארבע, אבל בסוגייתנו, שמדובר בה באדם שבא לבנות לכתחילה בית, הוא אינו טורח לבנותו בשיעור כה קטן, שהרי מכל מקום דירה סרוחה היא.

124. שלבית חתנות די בבית קטן, לפי שהחתן משתמש גם בבית חותנו הסמוך, אלא שהוא רוצה שיהא לחתנו חדר מיוחד לעצמו, ולכן די לו בחדר קטן. עליות רבינו יונה.

125. כך מפרש הרשב"ם, שבבא זו נאמרה לדברי הכל. והראשונים גורסים בתחילת המשנה "המוכר מקום לחבירו לעשות לו בית". וכתב הר"ן, שהר"י מיגש מפרש שאין חילוק בין בית

הבתים לבין שטחם, ממה ששנינו: **רבן שמעון בן גמליאל אומר**: היחס בין שטח הבית לגובהו צריך להיות **כבנין ההיכל**, כיחס שבין השטח לגובה בהיכל של בית המקדש, שהיה אורכו של ההיכל ארבעים⁽¹²⁶⁾ ורוחבו עשרים, וגובהו שלשים.⁽¹²⁷⁾ דהיינו כחצי אורכו וכחצי רחבו.

גמרא:

והוינן בה: **למה לי למיתנא**, מדוע חילק

ואם אמר לו שיבנה לו "טרקלין", **בונה עשר** אמות על עשר אמות. לפי שהטרקלין מיועד למושב שרים ולא לדיוור, ולכן הוא צריך להיות גדול ומרובע.

ובכל הבתים הללו, צריך שיהא **רומו**, גובהו של הבית, באופן יחסי לשטחו של הבית, **כחצי ארכו וכחצי רחבו** ביחד. דהיינו, שבית החתנות צריך שיהא גובהו חמש. ובית קטן, שבע. ובית גדול, תשע. וטרקלין, עשר.

ראיה לדבר שכך הוא שיעור היחס בין גובה

126. מלבד בית קדש הקדשים, שהיה עוד עשרים אמה, וביחד ששים אמה אורך.

127. היינו בבית ראשון, דאילו בבית שני היה גובהו ארבעים.

והקשה התוספות יום טוב, מדוע לא נלמד מהבית השני שהגובה צריך להיות יותר מחצי ארכו וחצי רחבו?

ותירץ, שאין לנו ללמוד אלא מהפחות מבין שני הבתים.

והגר"א במשניות כתב, שגם בבית שני היה רומו כחצי ארכו וחצי רחבו, לפי שבבית שני לא היתה מחיצה מפסקת בין ההיכל ובין קדש הקדשים כבבית ראשון, ונמצא שהיה אורכו של ההיכל והקדש קדשים ביחד ששים ורחבו עשרים. ולכן היה גובהו ארבעים, כחצי ארכו וחצי רחבו.

וכתב עוד, שבזה מיושב גם מה שלכאורה קשה, מה הראיה מהיכל? דלמא מעשה שהיה, כך היה, ולא שזה לעיכובא שיהא גובהו כחצי ארכו וחצי רחבו? אלא, שאם לא היה לעיכובא, לא היו משנים את הגובה בבית שני מבית ראשון.

ועוד כתב, שזו היתה טענת רבן שמעון בן גמליאל, שאין ללמוד מההיכל, שהרי קדש

וקרקע בחזקת בעליה עומדת, יכול המוכר לומר ללוקח כסבור הייתי שאתה מתכוון לבית חתנות, ואילו התכוונת לבית גדול מזה היה עליך לפרש. וכן במקבל מקום מחבירו לבנות לו בית סתם, הרי הוא כמקבל לבנות בית חתנות.

ובסיפא בבית קטן, היינו כשאמר לו בפירוש שהוא רוצה לבנות לעצמו בית קטן, צריך לעשותו שש על שמונה.

והרשב"א הקשה עליו, האיך יתכן שרבי עקיבא יסתום לשונו, שברישא וסיפא נאמר אותו לשון של "בית", וברישא הכוונה לבית סתם ובסיפא הכוונה לבית לעצמו, והרי העיקר חסר מן הספר.

ועוד, איך יתכן שהבית הקטן בשיעורו נקרא בית סתם, ואילו הבית הגדול ממנו נקרא בית קטן?

והריטב"א הקשה, הרי סתם הבונה בית אינו דעתו לבית חתנות, שהוא דבר שאינו שכיח, ורק מי שצריך לכך בונהו, ומדוע יוכל לטעון לו שהתכוונת לכך?

ויש מהראשונים שביארו גם לפי גירסא זו כפירוש הרשב"ס, שהמוכר מקום לחבירו לעשות לו בית, היינו בית חתנות לבנו, כמו שמסיים במקבל מקום מחבירו.

ולכן נקטה המשנה לגבי הבת שהוא בונה לה בית אלמנות שהרי כל עוד היא נשואה, היא אינה גרה ליד אביה בגלל בעלה, שלא יגור ליד חותנו וחותנתו. ומאידך, לגבי הבן לא נקטה המשנה שהוא בונה לו בית ארמלות, כי גם לפני שנתאלמן הבן הוא לא היה גר אצל חמיו אלא אצל אביו.

כדכתיב בספר בן סירא: (129) "הכל שקלתי בכף מאזנים, ולא מצאתי דבר שהוא קל, פחות ערך, מסובין" (130).

וקל מסובין, דבר שהוא פחות יותר, חתן

התנא בלשונו בין בנו לבתו, ונקט התנא דוקא את הלשון "בית חתנות" לבנו, ו"בית ארמלות" לבתו?

ליתני, מדוע לא ישנה התנא לגבי בנו ובתו בשוה, "בית חתנות" לבנו ולבתו, ו"בית אלמנות" לבנו ולבתו?!

ומתצינן: מלתא אגב אורחא קא משמע לן, התנא במשנה רוצה להשמיענו בדרך אגב, דלא דרכא דחתנא למידר בי חמות. שאין דרך החתן לגור ליד חמיו, משום חשד, שמה יאמרו עליו שהוא מקלקל עם חמותו. (128)

חיצוניים. מכל מקום, אינו ממש כספרי מינים, שלא אסרו אלא לעשות ממנו קבע. אבל ראוי לעיין בו לפעמים ללמוד ממנו חכמה ומוסר.

130. א. המהרש"א מפרש על פי השיטה שבעל חוב יכול לשלם סובין אפילו כשיש לו מעות [ראה תוס' לעיל צב ב, בד"ה אין]. ועל זה קאמר שאין לך קל ומורה היתר לעצמו מלשלם סובין, שמשלם רעה תחת טובה שעשה עמו חסד והלוה לו מעות בשעת דחקו. וקל ממנו, חתן הדר בבית חמיו, שהוא גזול ממון חמיו ומורה לעצמו היתר שהוא צדיק כיעקב, שנתברך בית לבן בגללו. וקל ממנו, אורח מכניס אורח, כי הוא סבור שלא רק שבעל הבית נתברך בגללו כענין שאמרו "יותר ממה שבעל הבית עושה עם האורח, עושה האורח עם בעל הבית", אלא הוא מביא עוד אורחים, כדי שגם הם יביאו ברכה לבעל הבית. והכתוב אומר "מברך רעהו בקול גדול, קלה תחשב לו". לפי שיש בהם שאינם מהוגנים. וקל ממנו, משיב דבר בטרם ישמע, שלפעמים הוא קולע אל המטרה ומשיב תשובה נכונה בטרם ישמע את דבריהם, ומעתה הוא מתברך בלבבו שהוא מהיר בחכמה, ומשיב גם לאחרים בטרם

הקדשים היה גובהו שלשים, למרות שארכו ורחבו היה רק עשרים [בבית ראשון שמחיצה הפסיקה בין ההיכל לקדש הקדשים]. ותנא קמא סבר, שקדש הקדשים היה גובהו רק עשרים, כפשוטו של מקרא המובא בגמרא, כדי שיהא גובהו כחצי ארכו וחצי רחבו.

וקושיית הגמרא בסתירת המקראות היא רק לדברי רבן שמעון בן גמליאל, הסובר שגובה קדש הקדשים היה שלשים.

ומיושבת בזה קושיית התוס' בד"ה כי על רש"י, שכתב בפירושו בספר מלכים שקדש הקדשים היה נמוך מההיכל עשר אמות, שפירש כן לפי האמת לתנא קמא.

128. הגמרא בפסחים [קיג א] אומרת: הוי זהיר באשתך מחתנה הראשון. משתי סיבות: משום חשד. ומשום ממון, שהיא מבוזזת את ממוןך בשבילו. וכתב הרשב"ם, שהוא הדין בכל החתנים, אלא שמהראשון צריך חמיו ליזהר יותר.

129. כתב הריטב"א: אף על פי שבגמרא בסנהדרין [ק ב] קראו לספר בן סירא ספרים

הדר בבית חמיו (131).

וקל מחתן — אורח מכנים אורח. שדיו בכך שבעל הבית מארח אותו, והוא מביא עמו עוד אורח.

וקל מאורח — משיב דבר בטרם ישמע. שנאמר במשלי [יח יג] "משיב דבר בטרם ישמע אולת היא לו ובלמה".

שנינו במשנה: רבי ישמעאל אומר: רפת בקר היא זו. הרוצה לעשות רפת בקר בונה ארבע אמות על שש.

והוינן בה: "רפת בקר" מאן קתני לה מי מהתנאים, רבי ישמעאל או רבי עקיבא אמרו את הדין של "הרוצה לעשות רפת בקר"?

ומשינין: איכא דאמר: רבי ישמעאל קתני לה.

ואיכא דאמר: רבי עקיבא קתני י לה. והכי קאמר ליה לרבי ישמעאל: אף על פי שאתה טוען שבשיעור כה קטן רפת בקר היא שהרי הרוצה לעשות רפת בקר בונה ארבע אמות על שש, מכל מקום זהו השיעור גם לבית חתנות, כי פעמים שאדם עושה דירתו כרפת בקר.

ואיכא דאמר: רבי ישמעאל קתני לה. והכי קאמר: שבתחילה הוא אומר "רפת בקר היא זו" ולאחר מכן הוא מפרש דבריו: שהרי הרוצה לעשות רפת בקר עושה ארבע אמות על שש ואיך יתכן שבית חתנות יהיה בשיעור כזה?

ולפי דיעה זו רבי עקיבא סובר שרפת בקר שיעורו קטן מארבע על שש. ובשניהם נחלקו רבי עקיבא ורבי ישמעאל, גם בבית חתנות וגם ברפת בקר. אלא שרבי עקיבא מפרש רק את שיעורו של בית החתנות ואילו ברפת בקר לא פירש מה שיעורו. ורבי

ישמע את שאלותיהם. ואמר הכתוב, שאין זה נחשב לו חכמה מה שכיוון פעם אחת אל האמת. אלא נחשב לו לאיולת מה שהשיב בטרם שמע. ומכאן ולהבא, אם ישיב בטרם ישמע, תהיה לו כלימה, כי לא יכוון עוד אל האמת כמו שקרה לו פעם אחת כסומא בארובה.

ב. התורת חיים מבאר: הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי דבר שהסברא נותנת שהוא טוב, והוא אדרבה, גרוע מאוד, כמו סובין, דמסתבר שהם טובים לאכילה כיון שהם באים מקמח הטוב והיפה, ובאמת גרועים הם בתכלית, כמו שאמרו בתחילת הפרק "ממרי רשותך, פארי אפרע". וקל מסובין, חתן הדר בבית חמיו. שלכאורה, כיון שחמיו נתקרב אליו ונתן לו בתו, מסתבר שטוב לו שידור אצלו בביתו להיות

קרוב לו תמיד. ובאמת דבר גרוע הוא מאוד, משום חשד חמותו. וקל מחתן, אורח מכנים אורח, שלכאורה, כיון שבעל הבית זה חביבים עליו אורחים, שהרי הזמינו והכניסו לביתו, יפה עשה מה שהכניס אורח אחר עמו, ובאמת דבר גרוע הוא מאוד כי היות ולא הזמין את האורח האחר, הוא מקפיד עליו על שהכניסו ללא רשותו. וקל מאורח, משיב דבר בטרם ישמע, שלכאורה מסתבר, כיון שהשואל חפץ שישבי לוי, נמצא שיפה עשה מה שהשיב לו מיד טרם שגמר דבריו, ובאמת דבר גרוע הוא מאוד, שחבירו מקפיד עליו, שסבור שלא הבין את השאלה.

131. הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה [כא טו]

ישמעאל מפרש את שיעורו של רפת הבקר ואינו מפרש את שיעורו של בית חתנות.

שנינו במשנה: **טרקלין עשר על עשר.**

והוינן בה: **מאי טרקלין?**

ומשנינן: **קובתא בי וורדי** שעשוי חלונות כמו קובה של זונות ונותנים שם וורדים לנוי להסתכל עליהם.

תאני: **וקנתיר, מי שקיבל עליו לבנות קנתיר צריך לבנותו שתים עשרה אמה על שתים עשרה אמה.**

והוינן בה: **מאי קנתיר?**

ומשנינן: **תרכין אפדני** חצר גדולה שלפני ארמון השרים (132).

שנינו במשנה: **רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו ראייה לדבר רבן שמעון בן גמליאל אומר כבנין היכל.**

והוינן בה: "**ראייה לדבר**" מאן קתני לה האם זה תחילת דברי רבן שמעון בן גמליאל. או שמאחר שהוא נאמר לפני דברי רבן שמעון בן גמליאל הרי שהתנא קמא אמר זאת ורבן

שמעון בן גמליאל חולק עליו? (133)

ומשנינן: **איכא דאמר: רבן שמעון בן גמליאל קתני לה.** והכי קאמר: ראייה לדבר מנין שגובה הבית צריך להיות כחצי ארכו וכחצי רחבו? אמר רבן שמעון בן גמליאל: **הכל כבנין ההיכל.**

ואיכא דאמר: תנא קמא קתני לה שהתחיל התנא קמא לומר שיש ראייה לדבר ורבן שמעון בן גמליאל הפסיקו באמצע דבריו ואתמוהי קא מתמה, והכי קאמר ליה [לתנא קמא]: **ראייה מנין?! מבנין היכל?! אטו כולי עלמא כבנין היכל עבדי וכי כל הבתים בונים אותם כבנין ההיכל שהוא חשוב? שמאחר שההיכל היה גובהו כחצי ארכו וכחצי רחבו, הרי שבית רגיל די שיהא פחות בגובהו.**

תניא: אחרים אומרים: רומו כקורותיו גובה הבית צריך שיהא כאורך הקורות שנתונות לרוחב הבית.

והוינן בה: **ולימא:** רומו כרחבו שהגובה כרוחב הבית עצמו, ומדוע צריך לתת השיעור באורך הקורות?

ומשנינן: **איבעית אימא: ביתא מעילאי**

ומתרת הגמרא, שבכל זאת לאו אורח ארעא הוא, למרות שאין איסור בדבר. פני שלמה.

132. ונקרא חרבץ לפי שמרביצין [נותנים שם מיס] תמיד כדי שלא יהא אבק. רשב"ם.

133. ועוד, שלא אמר "מבנין ההיכל", אלא "כבנין ההיכל", משמע שאין זה המשך לראייה לדבר. רשב"ם.

כתב, שאסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו. וכתב על זה הראב"ד, שאם ייחד לו בית למשכב, מותר.

ולכאורה קשה עליו מסוגייתנו שאף שיש לחתן בית מיוחד, אסור לו לדור עם חמיו?

ויש לומר, שאדרבה, מכאן למד הראב"ד את דינו. כי לכאורה קשה, מה הסלקא דעתך של המקשה, וכי לא ידע שאסור לחתן לדור ליד חמיו? אלא ודאי, שבחדר מיוחד אין איסור.

רווח הבית מלמעלה רחב יותר לפי שהקיר הוא רחב מלמטה והולך ונעשה צר כלפי מעלה כדי שיחזיק יותר מעמד. ולכן נתנו שיעור באורך הקורות דהיינו ברוחב הבית מלמעלה.

ואיבעית אימא: משום דאיכא בי כווי שהרוחב כולל גם את החלונות דהיינו מקום כניסת הקורות בקיר.

רבי חנינא נפק לקרייתא יצא לעיירות רמו ליה הקשו לו בני העיירות קראי אהרדי שהמקראות סותרים זה את זה?

כתיב במלכים [א ו ב] "והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו, ועשרים רחבו, ושלושים אמה קומתו". הרי שגם בית קדשי הקדשים שהוא נכלל בתוך הששים אמה, היה גובהו שלשים אמה.

וכתיב [שם פסוק כ] **"ולפני הדביר [לפנים ממחיצת בית קדשי הקדשים דהיינו קדשי הקדשים עצמן] עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו".** הרי שגובה בית קדשי הקדשים היה רק עשרים אמה?

אמר לחו רבי חנינא: כי קא חשיב, העשרים אמה נמדדים משפת כרובים ולמעלה, שבבית המקדש שבנה שלמה היו שני כרובים עומדים על הקרקע בקדש הקדשים

משני צידי הארון [מלבד הכרובים שעל הכפורת שעל הארון שעשה משה], וגובהן היה עשר אמות. נמצא שמשפתם ולמעלה היה רק עשרים אמה.

והוינן בה: **מאי קא משמע לן?** מדוע באמת חישוב הכתוב את הגובה משפת הכרובים ולמעלה, ולא מהקרקע דהיינו שלשים אמה?

ומשנינן: **הא קא משמע לן: למטה צ-א** מהכרובים **כלמעלה** מהם.

מה למעלה, כשם שמקום העשרים אמות שלמעלה מהכרובים, אין משמש כלום, אין בהם דבר והם חלל בלבד. אף למטה, אין משמש כלום. כך העשר אמות שלמטה מהכרובים כולם חלל. והארון והכרובים [של שלמה] אינם תופסים מקום כלל בדרך נס.

וזו כוונת הכתוב שעשרים אמה קומתו כלומר שכל שלשים האמה של הגובה הם כמו העשרים העליונים שלמעלה משפת הכרובים שהם כולם חלל.

והפסוק הזה מסייע לרבי לוי. **דאמר רבי לוי, ואיתנימא רבי יוחנן: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון וכרובים אינו מן המדה. אינם ממעטים כלום ממדת החלל של קודש הקדשים.** (134)

תניא נמי הכי: ארון שעשה משה, יש לו

מהקיצבה שקצבו לו מן השמים בראש השנה למזונותיו. וכן הכרובים, שרומזים לישראל, הם באים לרמוז שכל מה שאוכלים בעולם הזה, אינם מחסרים מחלקו של עשיו כלום, אלא ניזונים בנס מן הברכה.

134. לפי ששם השכינה שורה, כמו שנאמר "ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים", ולא יכילוהו מקום ומדה, ומלא כל הארץ כבודו. מהרש"א.

ובכן יהודע כתב, שהארון בא לרמוז שכל מה שיוציא האדם לצורך תלמוד תורה אינו מתמעט